

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

ANTIGA ESCOLA DE MAGISTERI “AUSIÀS MARCH”

**INNOVACIÓ DOCENT I INICIACIÓ A LA INVESTIGACIÓ EN
EDUCACIÓ LINGÜÍSTICA I LITERÀRIA**

ET RECORDE, OVIDI

Guillem Cano Montesinos

Mercè Cantó i Barber

Samuel Fenollosa i Aguilar

Núria Perelló Buigues

València, 2019

ÍNDIX

ÍNDIX	3
I. CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROPOSTA	5
1. ALUMNES ALS QUALS VA ADREÇADA	6
2. OBJECTIUS GENERALS DE L'EIXIDA LITERÀRIA	6
3. ASPECTES DE LA PROGRAMACIÓ DEL CURS VINCULATS A LA PROPOSTA	7
3.1. <i>Objectius</i>	7
3.2. <i>Continguts</i>	9
3.3. <i>Criteris d'avaluació</i>	10
3.3.1. Rúbrica d'avaluació	12
4. QÜESTIONS LOGÍSTIQUES	15
II. ASPECTES CONCRETS: LLOCS I PARTICIPANTS	17
III. SEQÜÈNCIA D'ACTIVITATS	33
1. ACTIVITATS DE PREPARACIÓ	33
2. ACTIVITATS DE REALITZACIÓ	35
3. ACTIVITATS D'AVAUACIÓ	37
IV. CONCLUSIÓ DE LA PROPOSTA	39
V. BIBLIOGRAFIA	41
VI. ANNEXOS	43

I. CONTEXTUALITZACIÓ DE LA PROPOSTA

La proposta didàctica que estem presentant s'anomena *Et recorde, Ovidi* i consisteix en una seqüència de 7 sessions pensades per al tercer trimestre i està dissenyada per a l'alumnat de 4t curs. Aquesta seqüència serà treballada a partir del llibre *Com un record d'infantesa* de Feliu Ventura. Tot i això, també farem servir les lletres de les cançons d'Ovidi Montllor com a expressió literària d'aquest període.

L'objectiu principal d'aquesta seqüència didàctica és la millora del català i el foment de la lectura entre l'alumnat. D'aquesta manera, pretenem apropar l'alumnat de 4t d'ESO a la literatura catalana actual, és a dir, a aquella compresa entre els anys seixanta i l'actualitat.

La nostra seqüència se centrarà en els tres períodes en què es desenvolupa la novel·la: en primer lloc, el període entre 1939 i 1975 (la guerra civil espanyola, la dictadura de Franco i l'exili dels republicans); en segon lloc, el període entre 1973 i 1990 (la Unitat Popular de Salvador Allende, la dictadura militar de Pinochet i la persecució dels seguidors d'Allende) i finalment, l'actualitat (la situació de Xile i del País Valencià al segle XXI). Per tant, la seqüència didàctica que estem proposant es treballaria de manera transversal amb el departament d'història, ja que tractem en bona mesura el context històric i sociopolític dels tres períodes esmentats.

Tanmateix, a més d'introduir a l'alumnat en aquests contextos històrics, els endinsarem, com ja hem dit, en l'univers de les cançons, un dels temes principal del llibre que estem treballant. Així parlarem de la Nova Cançó amb les aportacions d'Ovidi Montllor i de la cançó protesta d'Amèrica del Sud mitjançant l'obra de Víctor Jara o Violeta Parra entre d'altres.

Comptat i debatut, amb aquesta unitat didàctica es pretén que l'alumnat a més de treballar i millorar les competències lingüístiques (escoltar, parlar, llegir i escriure), assimile coneixements culturals i històrics bàsics del nostre territori, que tot i no ser específics de l'assignatura de Valencià i estar relacionats amb unes altres disciplines, contribueixen d'una manera transversal a la millora del català i al foment de la lectura entre l'alumnat. Per tant, es tracta d'una seqüència interdisciplinària entre tres matèries: Valencià Llengua i Literatura, Geografia i Història i Música.

1. ALUMNES ALS QUALS VA ADREÇADA

Aquesta seqüència anirà dirigida als alumnes de l'IES Lluís Vives que es troba al carrer de Santa Pau, número 4, de la ciutat de València. Concretament, com ja hem anunciat en la introducció, va adreçada als estudiants de 4t curs de l'ESO.

Pel que fa a la caracterització de l'alumnat, com que es tracta d'un centre amb un conflicte lingüístic entre diverses llengües, un dels objectius principals és la millora del català i l'increment de l'entusiasme per la lectura en aquesta llengua per part dels estudiants.

En alguns casos, la llengua vehicular a l'entorn familiar és l'anglès, l'espanyol o l'àrab marroquí, ja que hi ha un gran grau d'immigració procedent de diversos països d'Europa, Amèrica del Sud i Àfrica, fet que implica que una part de l'alumnat no s'expressa ni entenga correctament el català.

Tot i aquest conflicte lingüístic la llengua vehicular al centre serà el català, ja que ens trobem en la classe de llengua i literatura valenciana i, com hem dit, pretenem fomentar aquesta llengua.

2. OBJECTIUS GENERALS DE L'EIXIDA LITERÀRIA

La lectura escollida, *Com un record d'infantesa* de Feliu Ventura, ens submergeix en tres èpoques i espais diferents, l'Alcoi dels anys 40, el Santiago de Xile dels anys 70 i el Xile i el País Valencià dels anys 2000.

En aquesta novel·la, Feliu Ventura ens explica la història d'un jove xilè que viatja al País Valencià per aconseguir l'últim desig del seu avi: espargir les seues cendres a Alcoi, i per descobrir, a través de les cançons de l'Ovidi Montllor, les vivències dels seus pares i del seu avi. Així, ens trasllem, en un primer moment, en els carrers de Santiago de Xile i del País Valencià de l'any 2001, en un segon moment, al Xile dels anys 70 i, en un tercer moment, al País Valencià dels anys 40, a partir de les experiències del protagonista i dels records que li proporciona el seu avi i que li aniran arribant amb comptagotes. Vivim, doncs, en primera persona, la història d'un jove xilè que descobreix i reviu, a través de les cartes i de les cançons, un passat familiar replet de turment i penombres que definirà, en definitiva, la seua pròpia història.

D'aquesta manera, volem aconseguir amb aquesta obra que els alumnes coneguen les similituds polítiques i culturals que existeixen entre dos països, Xile i el País

Valencià, amb l'objectiu d'acostar-los d'una manera crítica a un passat verídic no molt llunyà, ocult en un silenci antic i molt llarg de dictadures.

Bona part de la trama de *Com un record d'infantesa* transcorre al poble d'Alcoi. A banda de les accions que es desenvolupen en aquesta població, també és important perquè és el poble natal de la família del protagonista Víctor i d'Ovidi Montllor, el qual fa de fil conductor de la novel·la del xativí Feliu Ventura. No cal oblidar que el llibre té moltes referències a Ovidi Montllor i és un homenatge a la seua figura.

Aleshores la ruta literària que estem presentant està centrada a la població d'Alcoi ja que, com hem dit, és una ciutat amb molt de pes en la història de Feliu Ventura. Al llarg de l'eixida tractarem fragments del llibre *Com un record d'infantesa* i algunes lletres de les cançons que va escriure Ovidi Montllor, fet que ajudarà a l'alumnat a entendre millor la lectura i també conèixer una mica més la vida i els orígens del cantantautor alcoià.

3. ASPECTES DE LA PROGRAMACIÓ DEL CURS VINCULATS A LA PROPOSTA

Per a dur a terme aquesta proposta, ens hem basat, per una banda, en el Reial Decret 1105/2014, de 26 de desembre, aprovat pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, que estableix el currículum bàsic de l'Educació Secundària Obligatòria i del Batxillerat. I, per una altra banda, en el Decret 2018 que modifica el Decret 87/2015, de 5 de juny, del Consell, pel qual s'estableix el currículum i es desplega l'ordenació general de l'Educació Secundària Obligatòria i del Batxillerat a la Comunitat Valenciana.

3.1. Objectius

Objectius generals	Objectius específics
Realitzar lectures d'obres literàries pròximes als seus gustos, triades lliurement o la proposta del professorat, en silenci, en veu alta o participant en dramatitzacions i improvisacions de textos adequats al nivell, aplicant tècniques expressives i teatrals.	1. Realitzar la lectura de l'obra <i>Com un record d'infantesa</i> de Feliu Ventura en silenci i en veu alta. 2. Realitzar la lectura d'alguns fragments de l'obra <i>Com un record d'infantesa</i> en veu alta i participant en la ruta literària.

<p>Analitzar un corpus de textos literaris, del segle XIX a l'actualitat, seleccionats entorn d'un tema o tòpic comú com a forma d'aproximació a la literatura, identificant els trets essencials del context sociocultural i literari de l'època i les característiques del gènere i realitzant un comentari de forma i contingut per a expressar raonadament les conclusions extretes, per mitjà de la formulació d'opinions personals.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analitzar i comprendre l'obra <i>Com un record d'infantesa</i>, tot identificant els trets essencials del context sociocultural i polític de l'època del relat. 2. Situar el context de l'obra en la localitat d'Alcoi (País Valencià) i la ciutat de Santiago de Xile. 3. Conèixer els llocs emblemàtics de l'obra, com Alcoi i Santiago de Xile, a partir de textos i imatges extrets del llibre treballat. 4. Analitzar i comprendre les cançons que apareixen al llibre i identificar les característiques pròpies del gènere.
<p>Planificar i escriure, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu, textos, en suports diversos, dels àmbits personals, de diverses tipologies, d'acord amb les característiques del gènere</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Escriure amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu una cançó d'acord amb les característiques del gènere. 2. Escriure amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu textos descriptius valoratius, d'acord amb les característiques del gènere. 3. Compartir mitjançant Instagram i Tuiters (com a recurs TIC) idees, fragments i imatges de la novel·la de manera col·laborativa amb la resta de la classe.
<p>Realitzar projectes de treball individuals i en equips cooperatius sobre temes del currículum (amb especial interès per interès per les obres literàries), buscant i</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Buscar informació en els mitjans digitals sobre la figura d'Ovidi Montllor i de Feliu Ventura, sobre les localitats d'Alcoi i Santiago de Xile, sobre el

seleccionant d'informació en mitjans digitals de forma contrastada.	context polític (Xile - País Valencià) i el context cultural (la Nova Cançó).
---	---

3.2. Continguts

Continguts generals	Continguts específics
Pràctica de diversos tipus de lectura (guiada, lliure, silenciosa, en veu alta) de textos literaris com a font de gaudi i informació i com un mitjà d'aprenentatge i enriquiment personal.	Pràctica de diversos tipus de lectura (guiada, lliure, silenciosa, en veu alta) de l'obra <i>Com un record d'infantesa</i> de Feliu Ventura.
Aproximació al coneixement d'altres mons (reals) a partir de la lectura.	Aproximació al coneixement dels llocs emblemàtics de la ciutat d'Alcoi i de Santiago de Xile a partir del llibre treballat.
Aproximació a la literatura del segle XIX a l'actualitat.	Aproximació a la literatura catalana actual.
Foment de l'hàbit lector per mitjà de la participació en iniciatives que impulsen la realització de lectures amenes (club de lectors, ciberlectures, tertúlies literàries, pla lector del centre, etc).	Foment de l'hàbit lector mitjançant la realització d'activitats (interacció amb xarxes socials, encontre amb l'autor, jocs sobre el context...) que facen comprendre el llibre treballat i el convertisquen en una lectura amena.

Connexió entre la literatura i la resta d'arts (música, pintura, cine, etc.) relacionant obres, personatges i temes universals: el món de la raó, el destí, anhels de llibertat, la visió de l'insòlit, l'home en societat, la visió d'Europa i Espanya.	Connexió entre la literatura i l'art musical mitjançant les cançons que apareixen al llibre i mitjançant la creació d'una cançó.
Dramatització de textos literaris adaptats i adequats al nivell.	Dramatització i lectura de fragments de l'obra treballada als diferents punts/parades de la ruta literària.
Anàlisi senzilla de textos: localització del text en el seu context social, cultural i històric; identificació de l'època literària; trets presents en el text; contingut (tema, tòpics, argument, personatges, estructura, formes i llenguatge literari i intenció de l'autor).	Anàlisi senzilla de <i>Com un record d'infantesa</i> : localització en els seus contextos social cultural i històric (dictadura de Franco, dictadura de Pinochet i actualitat), contingut (tema, argument, personatges, estructura i intenció de l'autor).
Creació de textos escrits de l'àmbit individual i col·lectiu, a partir de propostes que promoguen la creativitat i el gaudi personal, usant recursos lingüístics i recursos del llenguatge no verbal, i utilitzant ferramentes digitals d'edició	Creació d'una cançó a partir d'aquelles que proposa el llibre <i>Com un record d'infantesa</i> , utilitzant els recursos lingüístics que aquestes fan servir.

3.3. Criteris d'avaluació

Criteris d'avaluació generals	Criteris d'avaluació específics
--------------------------------------	--

<p>BL1.2. Participar en equips de treball per a aconseguir metes comunes assumint diversos rols amb eficàcia i responsabilitat, donar suport a companys i companyes demostrant empatia i reconeixent les seues aportacions, així com utilitzar el diàleg igualitari per a resoldre conflictes i discrepàncies.</p>	<p>Participiar en equips de treball per a realitzar les activitats proposades i donar suport a companys i companyes.</p>
<p>BL4.1. Realitzar lectures d'obres literàries pròximes als seus gustos, triades lliurement o a proposta del professorat, en silenci, en veu alta o participant en dramatitzacions i improvisacions de textos adequats al nivell, aplicant-hi, amb supervisió, tècniques expressives i teatrals.</p>	<p>Realitzar la lectura de l'obra <i>Com un record d'infantesa</i> en silenci i en veu alta, i participant en la dramatització d'aquest durant la ruta literària.</p>
<p>BL4.4. Analitzar un corpus de textos literaris, de l'edat mitjana al segle XVIII, seleccionats entorn d'un tema o tòpic comú, com a forma d'aproximació a la literatura; identificar els trets essencials del context sociocultural i literari de l'època i les característiques del gènere, i realitzar un comentari de forma i contingut per a expressar raonadament les conclusions extretes, per mitjà de la formulació d'opinions personals.</p>	<p>Analitzar l'obra <i>Com un record d'infantesa</i> com a forma d'aproximació a la literatura del segle XXI; identifica els trets essencials del context sociocultural del relat, les característiques del gènere de la cançó, i realitza un comentari de forma i contingut per a expressar raonadament les conclusions extretes, per mitjà de la formulació d'opinions personals.</p>

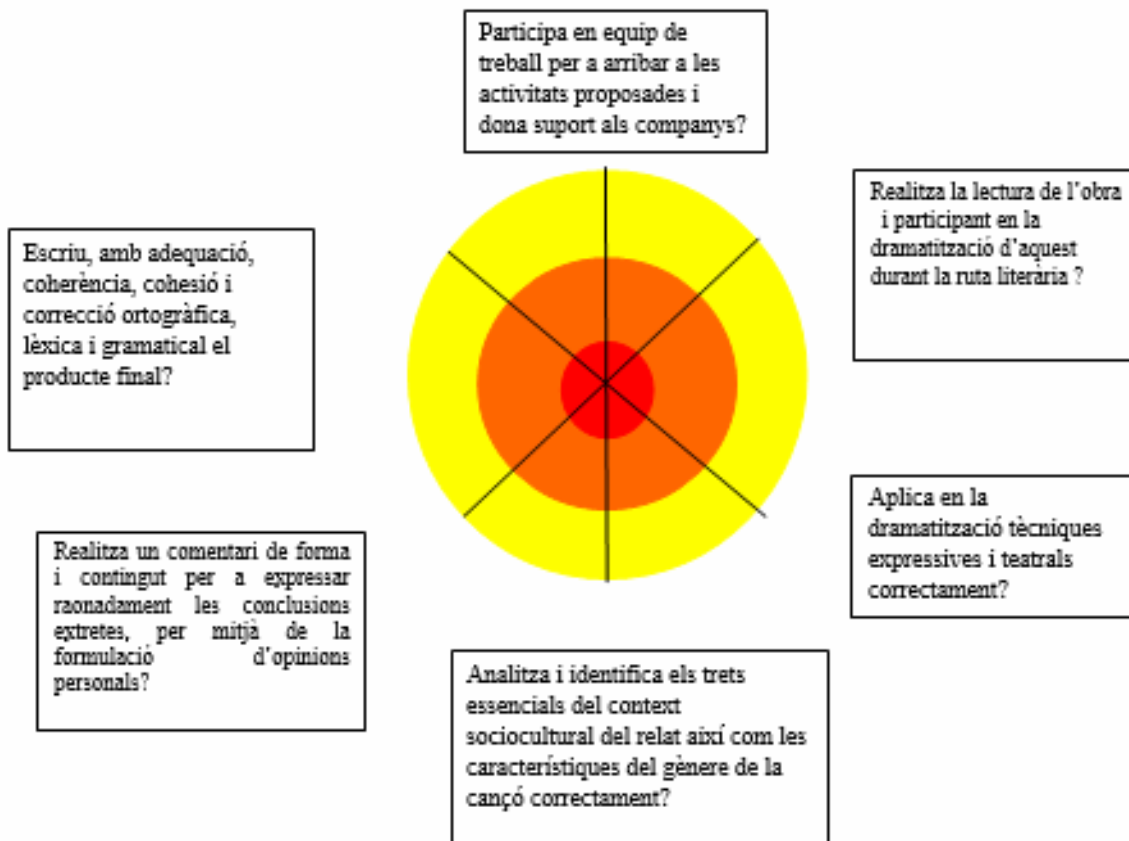
BL2.2 Planificar i escriure, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu, textos, en suports diversos, dels àmbits personal, acadèmic, social, professional i administratiu, de diverses tipologies, centrant-se en el gènere	Planificar i escriu, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu, textos descriptius i poètics (cançons), d'acord amb les característiques del gènere.
---	--

3.3.1. Rúbrica d'avaluació

Estàndards d'aprenentatge	Indicadors d'assoliment d'èxit	En procés d'adquisició (1)	Adquirit (2)	Avançat (3)	Excel·lent (4)
BL1.2.2. Participa en equips de treball per aconseguir metes comunes i dona suport a companys i companyes, demostra empatia i reconeix les seues aportacions.	Participa en equip de treball per a arribar a les activitats proposades i dona suport als companys.	Participa però no assumeix cap rol dins de l'equip.	Participa i assumeix un rol que desenvolupa amb eficàcia	Participa, assumeix un rol o més amb eficàcia i responsabilitat, a més dona suport als seus companys quan cal.	Participar en equips de treball per a aconseguir metes comunes assumint diversos rols amb eficàcia i responsabilitat, donar suport a companys i companyes demostrant empatia i reconeixent les seues aportacions, així com utilitzar el diàleg igualitari per a resoldre conflictes i discrepàncies.

<p>BL4.1.1.</p> <p>Realitza lectures d'obres literàries pròximes als seus gustos, triades lliurement o a proposta del professor, en silenci, en veu alta o participant en dramatitzacions i improvisacions de textos adequats al nivell, i aplicant-hi, amb supervisió, tècniques expressives i teatrals.</p>	<p>Realitza la lectura de l'obra <i>Com un record d'infantesa</i> en silenci i en veu alta, i participant en la dramatització d'aquest durant la ruta literària.</p>	<p>Realitza la lectura en veu alta i en silenci únicament .</p>	<p>Realitza la lectura en veu alta, en silenci i participa en les dramatitzacions encara que no aplica cap tècnica d'expressivitat.</p>	<p>Realitza la lectura en veu alta, en silenci i participa en les dramatitzacions encara i aplica les tècniques d'expressivitat que creu convenientes.</p>	<p>Realitza la lectura de l'obra <i>Com un record d'infantesa</i> en silenci i en veu alta, participant en dramatitzacions i improvisacions durant la ruta ,també aplica tècniques expressives i teatrals.</p>
<p>BL4.4.3.</p> <p>Realitza un comentari de forma i contingut per a expressar raonadament les conclusions extretes de l'anàlisi dels</p>	<p>Analitza l'obra <i>Com un record d'infantesa</i>; identifica els trets essencials del context sociocultural del relat, les característiques del gènere de la</p>	<p>Identifica els trets essencials del context sociocultural però no realitza cap comentari</p>	<p>Identifica els trets essencials del context sociocultural i les característiques de la cançó i realitza comentaris però no fa opinions</p>	<p>Identifica els trets essencials del context sociocultural i les característiques de la cançó però realitza comentaris crítics en forma</p>	<p>Identifica els trets essencials del context sociocultural i les característiques de la cançó però realitza comentaris crítics en forma</p>

textos literaris, del segle XIX a l'actualitat, per mitjà de la formulació d'opinions personals.	cançó, i realitza un comentari de forma i contingut per a expressar raonadament les conclusions extretes, per mitjà de la formulació d'opinions personals.		personals.	d'opinions personals encara que no estableix totes les connexions dels diversos elements de la novel·la.	d'opinions personals i estableix totes les connexions dels diversos elements de la novel·la.
BL2.2.3. Escriu, amb correcció ortogràfica i gramatical pròpies del nivell educatiu, textos, en suports diversos, dels àmbits personal, acadèmic i social, professional i administratiu, de diverses tipologies, de forma autònoma o amb ajuda.	Planifica i escriu, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu, textos descriptius i poètics (cançons), d'acord amb les característiques del gènere.	Planifica i escriu, textos descriptius i poètics sense seguir les característiques del gènere	Planifica i escriu, amb adequació i coherència del nivell educatiu, textos descriptius i poètics (cançons), d'acord amb les característiques del gènere.	Planifica i escriu, amb adequació i coherència i a més amb cohesió textos descriptius i poètics (cançons), d'acord amb les característiques del gènere encara que oblida fer correccions ortogràfiques, gramaticals o lèxiques.	Planifica i escriu, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu, textos descriptius i poètics (cançons), d'acord amb les característiques del gènere.

4. QÜESTIONS LOGÍSTIQUES

Per tal que la realització de la ruta programada siga possible, haurem d'entregar als alumnes un full d'autorització per tal que siga signat pels seus pares o pel tutor legal i que aquests ens permeten la normal realització de l'activitat amb el major número d'alumnes possibles (veg. annex 1). Juntament amb l'autorització, el professorat repartirà als i les alumnes un tríptic (veg. annex 2) amb la informació de la ruta per tal que coneguen millor l'activitat que realitzaran

Com veurem en el següent apartat, l'eixida de la ruta serà l'Estació del Nord de València, situada davant de l'institut en què es desenvoluparà l'activitat, l'IES Lluís Vives. Per tal d'arribar a Alcoi farem servir un autobús que contractarem. El pagament del transport dependrà o bé de l'institut, si ens aproven el pressupost (veg. annex 3), o bé dels components de la classe en cas que l'institut no puga fer front al seu preu. Una segona opció de transport seria fer servir el tren, malgrat que els horaris que s'ofereixen no s'adapten a la durada de la nostra ruta.

Per últim, cal dir que la durada de l'eixida total serà aproximadament de 8 hores (unes 3 hores de viatge, unes 4 hores de ruta i 1 hora per a fer els àpats), ja que no

podem dir una durada exacta perquè depenem de factors com el trànsit o les parades improvisades al llarg de la ruta. D'aquesta manera caldrà falta que els i les alumnes porten alguna cosa per a esmorzar a meitat ruta i un segon àpat per tal de fer el dinar. Una vegada acabe la ruta, dinarem i farem una visita al Bar Víctor, un lloc freqüentat per Ovidi Montllor i esmentat al llibre de Feliu Ventura, abans de tornar a València.

II. ASPECTES CONCRETES: LLOCS I PARTICIPANTS

En aquest apartat explicarem més concretament la ruta literària i els racons que hem elegit per a visitar, així com els fragments del llibre *Com un record d'infantesa* o les cançons d'Ovidi Montllor corresponents. La ruta que estem presentant consta de 10 parades (tot i que durant el trajecte pot sorgir alguna parada improvisada) que estan relacionades tant en el llibre *Com un record d'infantesa* de Feliu Ventura com en la figura d'Ovidi Montllor. Pel que fa a la durada de la ruta, com ja hem dit, aquesta serà d'unes 4 hores aproximadament.

Una vegada presentem la ruta a classe, repartirem els fragments que seran llegits durant la ruta ja siga per grups o individualment depenent de la llargària de cada text. D'aquesta manera, farem que l'alumnat se sentisca participant de la ruta i que cadascun dels i les alumnes intervinguin de la manera més igualitària possible. A banda dels estudiants, també serà participant de la ruta algun cantautor de la població d'Alcoi per tal de fer una interpretació d'alguna cançó d'Ovidi Montllor.

A continuació, doncs, presentarem els llocs que anem a visitar en l'ordre que ho farem i, a la mateixa vegada, introduïrem els fragments o cançons que llegirem en cada localització de la ruta (veg. annex 4):

0. L'estació del Nord.

La ruta començarà a l'Estació del Nord de València, situada al carrer Xàtiva (veg. annex 5). Aquesta és una de les principals estacions de tren de la ciutat de València i uns dels monuments més emblemàtics de la seua arquitectura civil, així com un dels màxims exponents del modernisme valencià. Va ser construïda entre 1906 i 1917 per Ferrocarrils del Nord i està catalogada com a bé d'interès cultural. Aquest lloc serà l'inici de la ruta perquè reflecteix simbòlicament un dels fils conductors de l'obra: l'exili. Volem simbolitzar l'estació de tren com un lloc on la gent començava el seu viatge cap a l'exili en què s'allunyava forçosament de la seua casa i del seu país. A més a més, és interessant per la seua ubicació i el nom que rep, ja que el carrer Xàtiva fa referència al lloc de naixement i residència de l'autor de l'obra que estem treballant, és d'on parteixen els trens en direcció a Alcoi i és on es troba l'estació de Metro on cal baixar per tal d'anar a Bétera, poble que té una certa importància en l'obra de Feliu Ventura.

Cal fer un apunt, doncs aquesta parada no la trobem al mapa de la ruta que hem ajuntat als annexos, ja que aquest serà el punt de trobada dels alumnes i on eixirà l'autobús en direcció a Alcoi.

Abans de pujar al tren llegirem aquest fragment de la cançó *No puedes volver atrás* de Víctor Jara, de la mateixa manera que Víctor recorda aquesta cançó abans de pujar a l'avió que el portarà a València al capítol *El pas del temps farà de nosaltres colors*:

«Silencio, brisa y cordura
dan aliento a mi locura.
Hay nieve, hay fuego, hay deseos
allí donde me recreo» (Ventura 2015:41)

En aquesta parada també llegirem un fragment corresponent a les pàgines 41 i 42 (Ventura 2015):

«Aleshores, per la finestra, vaig poder veure per primera vegada el país del meu avi: allò no era una paisatge, era un espectacle conreat, l'anvers d'una mà oferint una benvinguda cultivada amb els solcs del destí tatuats de tarongers florits. Segles agronomia contra dècades d'asfalt.»

Més endavant, durant el viatge en autobús, explicarem alguns fets relacionats amb els viatges a l'exili i farem una lectura d'un fragment que trobem a la pàgina 66 i la cançó *De l'espai no te'n refies mai* d'Ovidi Montllor:

«Quan vaig baixar els tres escalons vaig recordar que era al País Valencià. Feia un dia increïble!
»Em va venir a la ment l'avi parlant-me d'aquell paisatge de llimeres i tarongers, que es barrejava amb ametlers, garroferes i xicotets horts. Aquella terra vermella i fèrtil que daurava les olors de la seua infantesa. El romer i el fenoll, els pardalets picant la fruita a les figueres d'ombra perfumada. Tot el que fou virtual ara tenia una presència real i impactant davant meu. Buscava allò que l'avi m'havia explicat: un país d'un jardí sense límits. Però davant meu, a l'horitzó, hi havia una dotzena de grues pivotant sobre els esquelets d'edificis enormes. I un soroll llunyà de martells hidràulics» (Ventura 2015:66).

«Es pressuposa que un aparell
molt gran i estrany
s'acosta a la terra.
no sabem si en so de pau

o de guerra.	Estranyes màquines
Es pressuposa que tan sols ve	que ho poden tot,
a buscar mà d'obra.	que ho xuclet tot,
Mà d'obra!	que tot ho volen.
I que és aquest el gran perill	Es demana calma al poble.
que passem.	No patiu! Es prendran mesures.
Es pressuposa que no trigarà en	Calma! Tranquil·litat!
arribar	El poble està calmat.
ni molt ni gaire: Gens.	No s'ha posat nerviós.
A hores d'ara ja deu ser prop.	I més d'un ha pensar:
Es pressuposa que no és gent	Home, si paguen millor...»
com nosaltres.	(Vidal 2015:183).
No són humans. Són com	
màquines.	

1. L'estació d'Alcoi

L'estació d'Alcoi està situada a la plaça de l'Estació (veg. annex 6) i es va obrir al trànsit l'any 1904, quan es va acabar l'últim tram de la línia que pretenia unir Xàtiva amb Alcoi. Aquest lloc és interessant perquè reflecteix, de la mateixa manera que l'Estació del Nord, simbòlicament el viatge forçat que van haver de fer i que, fins i tot, encara hui han de fer moltes persones cap a un altre país per motius ideològics.

Si més no, també és un lloc ideal per començar la ruta per Alcoi, ja que molta gent que arriba a aquesta població ho fa mitjançant el tren i aquest és el primer lloc amb què té contacte.

«Vam arribar en poc més d'una hora. Vam baixar del cotxe i vam caminar cap a la plaça. Violeta em va passar la mà per l'esquena i em va besar la galta [...].
 »Mentre caminàvem, intentava fixar la meua atenció en totes aquelles coses que el meu avi podria haver vist feia cinquanta anys: el campanar, l'edifici de l'Ajuntament... Buscàvem algú que ens pogués indicar on era el molí de Tort, però la plaça era buida» (Ventura 2015:120).

2. Església arxiprestal de Santa Maria d'Alcoi (el Campanar)

L'Església de Santa Maria començà a construir-se al segle XVIII, concretament l'any 1725, i està situada a la placeta del Fossar (veg. annex 7). Aquesta església és

important perquè la seua història apareix reflectida a la cançó *El meu poble Alcoi* d'Ovidi Montllor. L'església, a principis de la Guerra Civil, va patir un incendi en què es va perdre gran part de l'arxiu parroquial i com a conseqüència l'any 1936 el Comitè Revolucionari va acordar la seua demolició. Tot i això, quan va finalitzar la Guerra Civil, el nou ajuntament franquista, així com el bisbat de València, van decidir reconstruir-la l'any 1940 d'una manera idèntica a l'antiga.

Aquest lloc doncs, és simbòlic perquè està molt lligat al moviment obrer que va existir a Alcoi com a conseqüència de la quantitat de fàbriques que hi ha al poble d'Alcoi i els seus voltants. En aquest sentit, Ovidi Montllor, que era un home en molta consciència de classe, va estar molt lligat al moviment obrer que va viure en la seua època.

En aquesta localització farem la lectura de *El meu poble Alcoi*, una cançó d'Ovidi Montllor en què descriu el poble i parla dels fets que esdevingueren envers l'església:

«Té costeres i ponts,	com si el seu horitzó
música de telers;	fóra fora finestra.
té muntanyes que el volten	Hi ha també un raconet
i li donen fondor.	que només el sé jo,
Allí fan ser un riu	ple de flors a l'estiu,
aigües bites de fàbriques;	ple de flors a l'hivern.
allí fan nàixer boira	El meu poble Alcoi.
del fum brut sense ales.	Allí hi ha un campanar
Eiximeneres treuen	que en guerra el van tombar
en prova de treball	i que després l'han fet
d'un poble que l'ofeguen	calcat com era abans.
i que no mataran:	Per vergonya de tots
el meu poble Alcoi.	i beneït pel clero;
	la vergonya de fer-te
Poble d'història d'homes	anar al teu enterro.
que han volgut la llibertat;	I encara té una font
poble tossut i obert,	roja i fresca tots temps;
carrascós, clavillat.	com ella dóna vida
Com un gall matiner	la primavera mou
canta i alça la cresta,	al meu poble Alcoi.

Allí fan unes festes
que a molts els dura un any
i que altres les esperen
sense pensar en el sant.
Són moros i cristians
que el cafè els fa germans;
sempre perden el moros
i guanyen els cristians.
Tants amor, tants obrers,
tan dolç i tan amarg;
ballen colors de festa
amb músiques i focs
al meu poble Alcoi.

Amb un Cantó Pinyó,
lloc de cita amb tothom;
amb el Barranc del Cinc
com dos braços oberts.
Allí hi ha una glorieta
que ensenyen als infants
i que els dóna cabuda
quan s'han cansat d'anar;
i els té fins que se'n van
al món millor que ens diuen;
rient pels qui li vénen,
plorant pels qui se'n van
va coneixent-t'ho tot
el meu poble Alcoi» (Vidal
2015:199-200).

3. Teatre Calderón

El Teatre Calderón (veg. annex 8) ha patit al llarg de la seua història dues remodelacions d'importància. Una es va donar l'any 1944 com a conseqüència directa de l'auge que va tindre el cinema i l'altra gran remodelació fou la realitzada ja en el segle XXI per part de l'Ajuntament d'Alcoi, el qual és el seu actual propietari i promotor de la seua programació. Aquesta nova infraestructura, tal i com la coneixem en aquests moments, va ser inaugurada al març de 2007. Aquest teatre és important perquè és el lloc on l'Ovidi va actuar nombroses vegades com a actor amb la companyia independent de teatre La Cassola i, en la seua època més adulta, on també va actuar com a cantant. De fet, l'1 de desembre del 1994 va fer en aquest teatre una de les seues últimes aparicions públiques, en un acte on va rebre un homenatge per part del seu poble i altres artistes contemporanis i amics seus. Per ser on va actuar, trobem que una cançó que il·lustra molt bé la relació d'Ovidi Montllor amb els escenaris és *Autocrítica i crítica*:

“Tancat a casa la major part del temps,
no sóc amant de llepar. No tinc déus,
ni pensaments de trobar-me en tal cas.

Jo sóc qui sóc. Si vols veure'm, em veus.
«El meu treball el demostre com puc.
I tant com puc, em done tot a ell.
Millor, pitjor, el judici ja és vostre,
i amb l'ofici, arribaré a ser vell.
Llavors veurem quina retribució
em tocarà en tant que jubilat.
Si dic això, és perquè com he dit,
no sóc amant de llepar un sol dit.
Jo sé que vaig amb les meues cançons
saltant històries, saltant situacions.
Ara dic groc, i després passe al verd,
sé que és difícil seguir-me l'explicat.
Per tant, per tots, em vaig a presentar:
jo ací explique a la meua manera
uns fets, un temps, una estima, una idea,
jo sóc l'artista, el cantant, el pallasso.
Per a uns pollet, per a altres una fera.
Com bé veureu, no arribe a l'u setanta.
Si com he dit al bell començament
sóc dels qui resta a casa el major temps,
no és pas per boig, ni per sentir-me estrany.
És per el dubte. I dubte molt companys:
Quina és la porta que s'obre sense pany?
Quantes persones et reben sense engany?
Quants parlen d'ells dient que de tu parlen?
Quan m'estaran posant en dubte ara?
Doncs repeteix: jo parle del meu temps,
estime el viure d'un colp ja per a tothom.
Tinc un partit i una ideologia,
dic el que dic sense cap covardia,
però també sé el preu de tot això:

més tard o d'hora m'arribarà sentència.
 Car no interessa, qui no llepa amb paciència.
 M'aïllaran, dient que m'he aïllat,
 diran o diuen que ja sóc acabat.
 No pense pas donar-me per guanyat.
 Mentre com jo no m'empasse la porga
 d'aquells que creuen que tot està tan clar.
 Respecte això amb tot el meu respecte,
 admire artistes, admire comedians.
 Però jo sóc jo, i no em puc deslligar.
 De mi mateix poc més puc explicar.
 Jo sóc l'artista, el cantant, el pallasso.
 Sóc l'artista, el cantant, el pallasso» (Vidal 2015:78-79).

4. L'Escola de Ribera (caserna de la Policia Local)

L'any 1915, les escoles públiques d'Alcoi es traslladaren a l'edifici municipal del carrer Casablanca (veg. annex 9), que fou reanomenat Colegio de Primera Enseñanza González-Hontoria en honor del ministre, qui n'havia cedit la titularitat a l'ajuntament. Familiarment, es coneixia el lloc com "les Escoles del Mestre Ribera" i el misnistre Gonaález-Hontoria va ser el primer director.

Aquest lloc està relacionat amb la figura d'Ovidi Montllor, atès que allí va ser on va començar els seus estudis durant el franquisme (1948) i és el lloc a qui dedica una de les seues cançons més famoses, *Escola de Ribera*.

«La suma era	Pàtria.
dos més dos.	La resposta era:
El resultat era	alçar el braç.
quatre.	La classe era
La pregunta era	a les nou.
Qui és?	El mestre era
La resposta era:	a les deu.
Déu.	El "water" era
La consigna era:	al fons.

La merda era
a l'entrada.
Els amics érem
tots.
Els diplomes eren
grocs.
Els diplomats eren
verds.
El Crist era
de fusta.
Els cristians
de cartó.
Els pupitres eren
bruts.
Els que sèiem érem
pobres.
La regla era
per la mà.
La mà era
per tancar-la.
El càstig era
sever.
El càstig era:
Por.
La missa era
molt seria.
Els assistents
no ho sabíem
el capellà era
vell.
Els nens

tampoc ho sabíem
Els corredors eren
llargs.
Els que corrien
fugien.
El rellotge era
bonic.
Les hores eren
llargues.
L'ensenyança era
com era.
Els ensenyats
el què som.
Els mestres.
El Crist.
El capellà.
El pupitre.
Els companys.
El llibre.
La pissarra.
La infància.
La tendresa.
La fe.
La por.
L'estima.
Tot perdut
per sempre,
El resultat era un,
la jugada era
perfecta» (Vidal 2015: 248-
249).

5. Passeig Ovidi Montllor i escultura d'Antoni Miró

El 10 de març de 2013, coincidint amb el divuitè aniversari de la seva mort, Alcoi va organitzar una sèrie d'actes entorn el cantautor. Un d'aquests homenatges va ser el canvi de nom del passeig Viaducte pel nom de passeig Ovidi Montllor. En aquest passeig, a la mateixa vegada que li canviaren el nom, s'inaugurà una escultura de cinc metres d'alçada feta pel seu amic Antoni Miró (veg. annex 10), la qual porta per nom *Faré vacances*, títol extret de la cançó *Les meues vacances* del cantautor alcoià.

«Tot ben senzill	d'aquell poeta
i ben alegre.	que creieu.
Em creureu mort.	Es per anar
Jo no hauré mort.	passant l'estona
Faré vacances!	amablement.
El color negre	I al mateix temps,
que tant m'estime,	aprendre, viure,
se'n vindrà amb mi.	conèixer coses
Jo sol de negre!	per a la propera
Beveu conyac,	cançó a fer.
i vi i caçalla.	Porteu-me a Alcoi,
I si m'arriba	que és el meu poble
el pressupost	I allà on comença
beveu bon whisky.	el "Barranc del Cinc",
Ràpidament,	prop d'un "romer",
em boteu foc.	al seu costat,
Sóc valencià!	deixeu-me ja.
Si no és molèstia	Així tindrè l'aroma bo.
per als amics,	I a prop també
amb una capsa	del rierol.
de cartó,	Així a les nits,
fiqueu la pols	amb la quietud
d'un servidor,	vindrà la música.
i el millor llibre	Mireu també
de poemes	de fomentar

els berenars
a la muntanya.
Així per fi,
s'aproparan
al romaní
dolces xicones.
I despistant,
com qui no vol,
alçaré els ulls
i entrant pel peus
arribaré fins al seu cor.
Res d'adéus
ni de records.
Vaig de vacances!
Qualsevol dia
impensat,
us tornaré a empenyar
amb les darreres
cançonetes.
Potser d'entrada
us estranyeu,
bé pel físic
o la veu.

Però seré altre cop jo.
Doncs com el mestre
Maragall,
també crec jo
amb la resurrecció,
de la carn.
Seré més jove
i tornaré a estimar
a cada instant.
Ai les xiquetes!
Ai les donetes!
Ai quines joies!
I si per cas,
jo no crec pas,
encara dura
la vida dura,
doncs altre colp
de part dels bons,
fins a la mort!
Però llavors,
no em moriré.
Faré vacances» (Vidal
2015:275-277)

6. Casa d'Ovidi Montllor

La casa situada al carrer de Sant Joan de Ribera, número 15 (veg. annex 11), és molt important dins de la nostra ruta literària perquè és la casa on va nèixer Ovidi Montllor i on va viure durant la seua infantesa. És dels pocs llocs on tenim constància que va viure el cantautor al seu natal Alcoi, ja que durant una gran part de la seua vida va viure i treballar a Barcelona.

Davant de la casa del cantautor valencià, llegirem el poema *M'alame a tu* de Vicent Andrés Estellés que ell va musicar i parla de l'estima a la seua terra natal.

«M'aclame a tu, mare de terra
sola.

Arrape els teus genolls amb
ungles brutes.

Invoque un nom o secreta
consigna,
mare de pols, segrestada
esperança.

Mentre el gran foc o la
ferocitat
seguix camins, segueix foscos
camins,
m'agafe a tu, os que més
estimava
i cante el jorn del matí
il·limitat.

El clar camí, el pregon idioma
un alfabet fosforescent de
pedres,
un alfabet sempre amb la clau
al pany,
el net destí, la sendera de llum,
sempre, a la nit, il·luminant,
enterc,
un bell futur, una augusta
contrada!

Seràs el rent que fa pujar el pa,
seràs el solc i seràs la collita,
seràs la fe i la medalla oculta,
seràs l'amor i la ferocitat.

Seràs la clau que obre tots els
panys,
seràs la llum, la llum
il·limitada,
seràs confí on l'aurora
comença,
seràs forment, escala
il·luminada!

Seràs l'ocell i seràs la bandera,
l'himne fecund del retorn de la
pàtria,
tros esquinçat de l'emblema
que puja.

Jo pujaré piament els graons
i en arribar al terme entonaré
el prec dels béns que em
retornaves sempre» (Vidal
2015:281-282).

7. El Molinar

El Molinar (veg. annex 12) està situat a dos quilòmetres de la ciutat d'Alcoi i s'accedeix per la carretera que concorre pels carrers: carretera del Molinar, carrer de Sant Vicent i carrer de Sant Nicolau. El seu origen cal situar-lo en el segle XV i el seu

nom ens indica l'existència d'antics molins fariners i batans. Gràcies al seu cabal i als forts desnivells van afavorir l'establiment de diverses indústries. Les xemeneies que hi ha s'incorporaren als edificis a partir de l'últim terç del segle XIX. En aquesta localització, gràcies a la seua proximitat al riu Molinar, es van incorporar altres fonts d'energia, així com els motors de vapor i els de gas pobre, les turbines hidràuliques i, als inicis del segle XX, l'energia hidràulica. Podem saber que a l'any 1960 existien 56 concessions d'aigua en els 20 edificis situats en aquesta zona i a partir dels anys 60 és quan deixen de funcionar.

En la nostra ruta literaria aquesta localització és molt important, ja que una de les raons per les quals Víctor, protagonista de *Com un record d'infantesa*, viatja a Alcoi és per uns esdeveniments que va viure el seu avi al Molinar. En aquesta història fictícia que apareix al llibre de Feliu Ventura, en l'espai del Molinar hi ha diversos afusellaments com a conseqüència de la Guerra Civil. Per aquesta raó, és un espai molt lligat amb les dues dictadures que tractem durant la nostra seqüència didàctica, ja que en qualsevol població, tant xilena com espanyola, acostuma a haver-hi un lloc on es realitzaven els afusellaments de repressió.

“Em vaig anar refent. Havia arribat el moment d'acomplir la voluntat de l'avi i li vaig demanar les indicacions a Rafel.

»- És ací al costat, però has de caminar un poc. Travessa tot el carrer de Sant Nicolau i, passant el carrer del Forn de Vidre, a mà esquerra baixes per la carretera del Molinar. Vés seguint el riu, et trobaràs unes quantes fàbriques antigues fetes pols i voràs aquella xemeneia intacta: és el molí de Tort. [...]

»Vaig seguir fil per randa les indicacions i mentre avançava per la riba del riu, em vaig trobar un edifici abandonat i reconquerit per la vegetació del voltant. On s'ergia aquella enorme xemeneia, em vaig aturar amb la capseta de l'avi.

Vaig llançar-hi les cendres. Allà descansaria el meu avi: a la ciutat on va nàixer dues vegades» (Ventura 2015:127).

8. El cementeri

En 1812 apareix el primer cementeri en la ciutat alcoiana i va ser anomenat com Cementeri vell. Amb l'arribada de l'epidèmia de còlera i per la seua proximitat al casc antic, però, es decideix en 1885 construir-ne un altre, l'anomenat Cementeri Municipal de Cantagallet o de Sant Antoni Abat (veg. annex 13). Des del 2012 forma part de la Ruta Europea de Cementeris, la qual està encabida dins dels Itineraris Culturals pel

Consell d'Europa. En aquest cementeri podem trobar a persones importants com a Ovidi Montllor i Teresa *la boja*, nom amb què era coneguda la famosa protagonista de la cançó d'Ovidi després de perdre el seny després dels bombardejos que va sofrir Alcoi durant la Guerra Civil. En memòria a Teresa llegirem en aquest punt de la ruta l'*Homenatge a Teresa* que va fer Ovidi Montllor:

«Com un record d'infantesa	i bonica.
sempre recordaré	Sense pecats.
a la Teresa,	Ens ensenyà a ballar
ballant el vals.	a cantar i a estimar.
Potser fou l'últim fet	D'això ella era
amb algú que estimés	la que més sabia.
abans que un bombardeig	
la tornés boja.	Amb una floreta al seu cap
	i un mocador negre al coll
	i falces llargues
Tots els xiquets la seguïem	i un cigarret.
i en un solar apartat ens	
instruíem	
al seu voltant.	Vas ser la riota dels grans,
Mig descabellonada	i la mestra més volguda.
ens mostrava les cuixes	dels infants.
i ens donava lliçons	Ara de gran comprenc
d'anatomia.	Tot el que per tu sent
Ella ens va dir d'on veníem.	i et llence un homenatge
I que els reis de l'Orient	als quatre vents.
no existien.	Com un record d'infantesa
Ni llops ni esperits.	sempre et recordaré, Teresa,
Ens parlava de l'amor	ballant el vals» (Vidal
com la cosa més preciosa	2015:238-239).

9. Refugi de Cervantes

Està situat al carrer Els Alçamora (veg. annex 14) i és un dels llocs més importants de la població d'Alcoi perquè va ser utilitzat per a protegir-se dels atacs aeris que es van dur a terme durant la Guerra Civil espanyola per part dels bombarders

italians Savoia 79. Al llarg dels seus 100 metres de longitud hi trobem una exposició de dades i fotografies aèries, objectes militars i un vídeo amb testimonis de persones que van patir les incursions a la ciutat.

De la mateixa manera que el Molinar, el refugi anti-aèri és important en la nostra ruta pel context de guerra que té a les esquenes. En aquest cas, és molt relacionable també amb el final del govern socialista d'Allende i el començament de la dictadura de Pinochet, ja que va haver diversos bombardejos abans que els golpistes es feren amb el poder en Xile.

Com que creiem que espais amb aquesta càrrega històrica i simbòlica, llegirem un fragment del final del llibre que estem treballant, en què el protagonista fa una crida per la dignitat i la memòria històrica en nom de totes aquelles persones que sofriren les dictadures i, sobretot, totes les persones que desaparegueren.

«Sí, de vegades som nosaltres mateixos els que cobrim la història amb un llençol de silenci. Com diu el vers de Mario Benedetti que encapçala el mur: *El olvido está lleno de memoria*.

»Però no seré jo qui els jutge, ara sé que tots tenim les nostres contradiccions, secrets translúcids, sentiments de culpa. [...]

»Però algunes pedres es baden, s'erosionen. Hui, quan m'he sumat a molts de vosaltres, sostenint les fotografies dels meus pares, darrere de la pancarta del bloc de Familiars de Detinguts Desapareguts, he comprés que junts formem part de la roca indestructible de la memòria viva.

»Els ja no hi són, però hi som nosaltres. I el seu record és el millor planter per a l'arbre del demà.

»Sé que no puc estendre'm molt, hi ha més gent i tots teniu coses a dir. Però m'agradaria que escoltàrem una cançó dedicada a una dona que va patir les conseqüències de la guerra. Una cançó que, al país del meu avi, continuarà sent un antídoto contra l'oblit.

»Memòria, veritat: justícia!» (Ventura 2015:138-139).

10. Centre Cultural Ovidi

Aquest espai el trobem al carrer Vistabella (veg. annex 15) i es va inaugurar el dia 30 de novembre de 2002 per poder compartir els últims anys del cantautor anomenat en un sol mot: complicat. Al llarg dels últims anys s'ha dut a terme una tasca de redreçament cultural, cívic i lingüístic. Si més no, aquesta localització és obligatoria en

la nostra ruta, ja que és un centre cultural dedicat i que fa un sentit homenatge al cantautor Ovidi Montllor.

En aquesta última localització, recitarem *La samarreta* d'Ovidi Montllor, en la qual el cantautor fa una autodescripció i una clara declaració de principis de com era:

«Jo sóc fill de família molt humil.
Tan humil que d'una cortina vella
Una samarreta em feren: vermella.
D'ençà, per aquesta samarreta,
no he pogut caminar ja per la dreta.
He hagut d'anar contra-corrent
perquè jo no sé què passa
que tothom que el ve de cara porta el cap topant a terra.
D'ençà, per aquesta samarreta,
no he pogut eixir al carrer.
Ni treballar al meu ofici: fer de ferrer.
He hagut de, en el camp, guanyar jornals.
Així la gent ja no em veia. Jo treballava amb la corbella.
I dins de tots aquells mals, sé treballar ambdues coses:
amb el martell i la corbella.
Gairebé no comprenc perquè la gent,
quan em veia pel carrer em cridava: progressista!
Jo crec que tot això era promogut pel seu "despiste".
Potser d'altres en aquestes circumstàncies,
ja haguessin canviat de samarreta.
Però jo, que m'hi trobo molt bé amb ella.
Perquè abriga, me l'estime,
i li pregue que mai no se'm faça vella» (Vidal 2015:272).

III. SEQÜÈNCIA D'ACTIVITATS

A continuació vos presentarem les activitats que formen la seqüència didàctica on escabim la ruta literària *Et recorde, Ovidi*. A la mateixa vegada que presentem les activitats, us redigirem als annexos on podreu trobar un model per tal de realitzar aquelles activitats que ho requerisquen.

Abans de començar a explicar les activitats, cal apuntar que aquesta seqüència d'activitats té una durada d'unes 7 sessions, sense contar l'activitat de la ruta, que ocuparà un dia de l'horari escolar. La divisió de les sessions seran, dues sessions per a les activitats de preparació, en les quals introduïrem l'alumnat en el món de Feliu Ventura i d'Ovidi Montllor; tres sessions per a les activitats de realització, amb què treballarem sobre el llibre de Feliu Ventura i les cançons d'Ovidi Montllor, i, finalment, dues sessions per a les activitats d'avaluació, les quals ens serviran per veure si els i les alumnes han comprés adequadament el llibre i coneixerem el seu punt de vista sobre tot allò que hem tractat.

1. ACTIVITATS DE PREPARACIÓ

Activitat	Organització	Recursos
AP1. 'Descobrim l'Ovidi Montllor.'	Grups	Accés a internet i qüestionari en paper
AP2. 'Descobrim les cançons d'Ovidi Montllor.'	Individual / Tota la classe	Accés a internet, <i>Spotify</i> , altaveus i lletres de les cançons.
AP3. 'Coneixem l'autor.'	Grups	Accés a internet i qüestionari.
AP4. 'Descobrim Alcoi i Santiago de Xile.'	Grups	Mapa d'Alcoi i de Santiago de Xile, accés a internet i qüestionari.
AP5. 'Relacionem l'autor i el cantant.'	Tota la classe	Tenir a mà tota la informació recollida en les activitats anteriors.

AP6. 'Prejutgem el llibre.'	Individual	Tenir el llibre de lectura i tota la informació recollida en les activitats anteriors.
AP7. 'Lectura de <i>Com un record d'infantesa</i> .'	Individual / Grups	Tenir el llibre de lectura.

AP1. 'Descobrim l'Ovidi Montllor': en aquesta activitat el que es pretén és fer que l'alumnat es familiaritze amb les TIC, atès que hauran de buscar en internet el títol de l'obra que tenen entre les mans. Així, a partir d'aquesta cerca l'alumnat descobrirà la figura de l'Ovidi Montllor i la cançó *Homenatge a Teresa*, en la qual apareix explícitament «com un record d'infantesa», el títol de l'obra. El que es vol aconseguir, doncs, és que comencen a relacionar el llibre amb el cantautor alcoià.

AP2. 'Descobrim les cançons de l'Ovidi Montllor': la finalitat d'aquesta activitat és que l'alumnat, a través de les TIC, descobreixquen les cançons de l'Ovidi Montllor i que reflexionen, individualment, sobre quina és la que més els agrada per a després mostrar-la i compartir-la amb la resta de la classe. Totes les cançons que elegiran els alumnes les incorporarem a un llistat de l'*Spotify* amb el nom *Et recorde, Ovidi* i repartirem les lletres corresponents per tal que els alumnes creen un portfoli. Amb aquesta activitat volem aconseguir que els estudiants tinguin un llistat tant auditiu com visual de totes les cançons del cantant alcoià, la qual cosa ens servirà per analitzar posteriorment les característiques pròpies del gènere de la cançó.

AP3. 'Coneixem l'autor': amb aquesta activitat pretenem que l'alumnat, a través de les TIC, conega l'autor de l'obra, és a dir, Feliu Ventura, tant per la seua faceta d'escriptor com la de cantant. Així, el que es vol aconseguir amb aquesta activitat és que els i les alumnes creen un vincle més personal amb el llibre i s'impliquen molt més en les activitats posteriors. A més, pretenem que l'alumnat comence a veure algunes de les relacions que hi ha entre l'escriptor de l'obra i el cantautor alcoià, com per exemple que els dos són músics i que Feliu Ventura ha versionat moltes de les cançons de l'Ovidi Montllor.

AP4. 'Descobrim Alcoi i Santiago de Xile': en aquesta activitat es pretèn que l'alumnat conega Alcoi, un poble tal volta desconegut per a la majoria i, a més a més, que conega un altre país, Xile, a través de la ciutat de Santiago de Xile. Així, l'objectiu d'aquesta activitat és que descobrisquen dues poblacions que tal volta no han visitat mai i que relacionen Alcoi amb l'Ovidi Montllor i que comencen a preguntar-se per què

també apareix la referència de Xile. En aquesta activitat, per a facilitar la comprensió de per què Xile és tan important en la novel·la de Feliu Ventura, els recomanarem veure un documental, titulat *Memòria de la música amb Feliu Ventura*, en què va participar el mateix autor i que podran trobar en el següent enllaç: <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programa/Memoria-de-musica-amb-Feliu-Ventura/video/4406351/>

AP5. ‘Relacionem l’ autor i el cantant’: amb aquesta activitat pretenem que tota la classe reflexione sobre la relació que hi ha entre l’ autor i el cantant a partir de tota la informació que han recollit en les activitats anteriors.

AP6. ‘Prejutgem el llibre’: l’ objectiu d’ aquesta activitat és treballar els paratextos del llibre que llegiran a classe i a casa. Concretament analitzarem la portada i la relacionarem amb tota la informació que han recollit en els activitats anteriors per tal de redactar una valoració inicial del llibre que llegiran. Per tant, es pretèn que l’ alumnat prejutge el llibre amb la finalitat que després, una vegada llegit, realitze una altra valoració i reflexione sobre el fet que les coses no es poden prejutjar sense conèixer-les més profundament.

AP7. ‘Lectura de *Com un record d’infantesa*’: quan llegim aquesta novel·la ens submergirem, per una banda, en l’ Alcoi i el País Valencià dels anys quaranta i cinquanta, concretament en el període de la Guerra Civil, en la posterior dictadura militar de Francisco Franco i la consegüent repressió cap al bàndol republicà; i, per una altra banda, en el Santiago de Xile i el Xile dels anys setanta i vuitanta, concretament en el període de la Unitat Popular d’ Allende, en el posterior cop d’ estat d’ Augusto Pinochet i la persecució dels partidaris d’ Allende que va esdevindrà amb la dictadura. Aleshores és una lectura que pretén acostar els alumnes a una història propera, moltes vegades amagada i silenciada, i que formen, així, part de «la roca indestructible de la memòria viva» (Ventura 2015:139).

2. ACTIVITATS DE REALITZACIÓ

Activitat	Organització	Recursos
AR8. ‘Escoltem, llegim i analitzem les cançons.’	Grups	Tenir totes les cançons que apareixen al llibre (<i>Spotify</i>) i les lletres (portfoli) i el qüestionari.

AR9. ‘Descobrim el moviment de la Nova Cançó.’	Grups	Tenir accés a internet.
AR10. ‘Piulem.’	Individual	L’aplicació de <i>Twitter</i> per poder piular les cites.
AR11. ‘Ruta literària – <i>Et recorde, Ovidi.</i> ’	Tota la classe	Mapa d’Alcoi amb els punts que anem a recórrer (tríptic repartit), els fragments de les cançons i els codis QR per a escoltar les cançons.

AR8. ‘Escoltem, llegim i analitzem les cançons’: l’objectiu d’aquesta activitat és analitzar les característiques bàsiques de les cançons que apareixen al llibre, per tal d’interioritzar-les i posar-les en pràctica en l’activitat final d’aquesta proposta didàctica. Per tant, es tracta que l’alumnat conega els diversos elements que conformen una cançó.

AR9. ‘Descobrim el moviment de la nova cançó’: en aquesta activitat pretenem que l’alumnat, a través de les TIC, aprofunditze en el moviment artístic de la Nova Cançó que apareix explicada al llibre i que conega alguns dels autors més representatius. Aquesta activitat és interessant perquè relacionem la història política amb la història cultural del període que estem tractant.

AR10. ‘Piulem’: l’objectiu d’aquesta activitat és que l’alumnat seleccione els fragments que més li agraden de la novel·la o opine sobre algun fet de la novel·la i que els comparteixca mitjançant *Twitter* amb l’etiqueta #Comunrecorddinfantesa. D’aquesta manera, l’alumnat podrà veure totes les reaccions que tenen els seus companys i comprovar si tenen la mateixa percepció o no i podran, en definitiva, iniciar el debat.

AR11. ‘Ruta literària - *Et recorde, Ovidi*’: després d’unes sessions dedicades a conèixer i treballar el llibre, agafarem el bus i marxem rumb a Alcoi. Acompanyats d’un tríptic (veg. annex 3) on podran trobar les cançons amb els codis QR pertinents per poder escoltar-les i el mapa de la ciutat, recorrem els llocs més emblemàtics d’Alcoi. Així ens podrem apropar més al món d’Ovidi i, també, ens endinsarem en el lloc de procedència de la família de Víctor, el protagonista del llibre que estem treballant. En

cada localització que hem explicat anteriorment farem una paradeta i llegirem els fragments que pertoquen.

3. ACTIVITATS D'AVUACIÓ

Activitat	Organització	Recursos
AA12. 'Creem una cançó a partir de les d'Ovidi Montllor.'	Grups	Tenir totes les cançons que hem escoltat al llarg de les sessions.
AA13. 'Debatem sobre les impressions que hem tingut sobre <i>Com un record d'infantesa</i> .'	Tota l'aula	Tenir el llibre de lectura i els apunts que hagen pogut fer durant les sessions.
AA14. 'Tornem a escoltar les cançons d'Ovidi Montllor'	Individual	Tenir present totes les cançons que hagen escoltat d'Ovidi Montllor.
AA15. 'Escrivim un altre final.'	Individual	Tenir el llibre de lectura i tota la informació recollida en les activitats anteriors.

AA12. 'Creem una cançó a partir de les d'Ovidi Montllor': en aquesta activitat el que es pretén és que realitzen una cançó semblant a les que han escoltat al llarg del treball amb l'ajuda d'una graella (veg. annex 16) on apuntaran les idees que tenen abans de realitzar la cançó per veure si són adequades. Així doncs, si ho han practicat durant les sessions, no els resultarà gens difícil aplicar tot allò que han après.

AA13. 'Debatem sobre les impressions que hem tingut sobre *Com un record d'infantesa*': la finalitat d'aquesta activitat és comparar la visió que han tingut els i les alumnes sobre el llibre abans i després de la lectura. D'aquesta manera, l'activitat que estem tractant ens valdrà per veure com ha canviat la perspectiva del llibre des d'abans de llegir-lo, podem veure com desenvolupen la seua expressió oral i, si no més important, els incitarem a que tinguem un pensament i esperit crític.

AA14. 'Tornem a escoltar les cançons d'Ovidi Montllor': en aquesta activitat l'objectiu és veure si l'alumnat s'ha implicar des del primer moment en el món de les

cançons d'Ovidi i si les ha conegut al llarg de la lectura. En aquest punt de la seqüència d'activitats recuperarem les cançons que l'alumnat havia triat d'Ovidi Montllor i veure quines apareixen esmentades o citades al llarg de l'obra de Feliu Ventura.

AA15. 'Escrivim un altre final': en aquesta activitat final l'alumnat haurà d'escriure un final alternatiu del llibre i, així, desenvolupar la seua creativitat i la seua imaginació. Una vegada realitzat el final alternatiu, els textos seran llegits a classe i els companys donaran la seua opinió i veurem quin és el que més agrada entre l'alumnat.

IV. CONCLUSIÓ DE LA PROPOSTA

La decisió d'haver fet la ruta sobre aquest llibre recau en la importància que des del nostre punt de vista té la temàtica que tracta. Per a nosaltres és essencial que l'alumne conega els esdeveniments històrics que van ocórrer al País Valencià a partir de la Guerra Civil, és a dir, les conseqüències que aquesta va portar amb l'arribada del franquisme. En aquest context, pensarem que una forma molt adequada de tractar aquest tema alb l'alumnat de quart d'ESO és mitjançant les cançons i la música. Així, el llibre de Feliu Ventura ens ha permés utilitzar la figura d'Ovidi Montllor, les seues cançons i una part de la seua agitada vida. A més a més, la possibilitat de treballar amb un autor valencià que cantava en el nostre idioma, ens ha permés crear un lligam amb els alumnes, possiblement més fort que si utilitzarem un autor de fora del nostre territori.

Per tal de treballar el llibre de la millor manera possible i traue-li el major partit, decidirem trobar-nos a Xàtiva amb Feliu Ventura (veg. annex 17). Aquesta decisió va ser molt encertada, ja que l'escriptor i cantant xativí es va mostrar, des del primer moment, involucrat en el projecte i disposat a oferir el que estiguera al seu abast per a dur a terme la ruta. Durant la trobada ens va parlar de la inspiració que va tindre per a escriure el llibre, és a dir, el seu viatge a Xile i la seua admiració per Ovidi Montllor i, no cal oblidar, per Víctor Jara. Altre aspecte de la xarrada que ens va impactar va ser la quantitat de coneixença que té Feli Ventura sobre la memòria història i com la relaciona amb aquest llibre, fet que ens ha encoratjat per enfocar aquest llibre en aquest sentit de recuperació de la memòria històrica.

Comptat i debatut, aquesta ruta és més que una simple activitat, ja que pot suposar una enriquidora experiència cultural mitjançant la qual l'aprenentatge de l'alumnat es vehicularà a través de la cultura del País Valencià i de la consciència històrica. Estem segurs que cap alumne quedarà indiferent després d'aquesta ruta i que, com a mínim, la ruta que acabem de proposar els farà pensar sobre allò que va passar a l'estat espanyol (i també a Xile, no cal oblidar-ho) i què no s'ha de tornar a repetir.

V. BIBLIOGRAFIA

CADENAS, Núria (2002), *l'Ovidi*, València i Barcelona, 3 i 4.

TORMO, Jordi (2015), *Ovidi Montllor: un obrer de la paraula*, Carcaixent, Sembra Llibres.

VENTURA, Feliu (2015), *Com un record d'infantesa*, Carcaixent, Sembra Llibres.

VIDAL, David (2015), *Ovidianes: cançons*, País Valencià, El Petit Editor.

VI. ANNEXOS

ANNEX 1: Autorització que serà entregada als alumnes abans de 'eixida.

AUTORITZACIÓ MATERNA/PATERNA PER A EIXIDES

En/Na.....
amb DNI.....com a mare/pare/tutor/tutora
de..... de..... ESO

AUTORITZA

ACTIVITAT

Dia de :eixida des de amb autobús, aproximadament a les h. Participació als tallers organitzats i després dinar.

Certifique, com a pare/mare/tutor/tutora , que el meu fill/a no pateix cap malaltia que pugui afectar el normal desenvolupament de l'activitat, fent-me responsable de qualsevol circumstància que pogués ocórrer derivada de la seua salut i conducta.

POBLACIÓ:	DATA:	SIGNATURA:

ANNEX 2: Tríptic amb la informació de la ruta. Per tal que es pugui llegir adequadament, adjuntem per separat el tríptic imprès.

PARADES: FRAGMENTS I CANÇONS

- 0. Estació del Nord**
 - No puedes volver atrás, Víctor Jara (1)
 - Fragment 1
- Durant el viatge**
 - Fragment 2
 - De l'espai no t'en refies mai, Ovidi Montllor (2)
- 1. Estació d'Alcoi**
 - Fragment 3
- 2. El Campanar**
 - El meu poble Alcoi, Ovidi Montllor (2)
- 3. El Teatre Calderón**
 - Autocrítica i crítica, Ovidi Montllor (3)
- 4. L'Escola de Ribera**
 - Escola de Ribera, Ovidi Montllor (4)
- 5. Passeig Ovidi Montllor**
 - Les meues vacances, Ovidi Montllor (5)
- 6. Casa d'Ovidi Montllor**
 - M'aclame a tu, Ovidi Montllor (6)
- 7. El molinar**
 - Fragment 4
- 8. El Cementiri**
 - Homenatge a Teresa, Ovidi Montllor (7)
- 9. Refugi Cervantes**
 - Fragment 5
- 10. Centre Cultural Ovidi**
 - La samarreta, Ovidi Montllor (8)

CANÇÓ 1

CANÇÓ 2

CANÇÓ 3

CANÇÓ 4

CANÇÓ 5

CANÇÓ 6

CANÇÓ 7

CANÇÓ 8

RUTA LITERÀRIA ET RECORDE, OVIDI

FRAGMENT 1

"Aleshores, per la finestra, vaig poder veure per primera vegada el país del meu avi: allò no era un paisatge, era un espectacle conreat, l'anvers d'una mà oferint una benvinguda cultivada amb els soics del destí tatuats de tarongers florits. Segles d'agronomia contra dècades d'asfalt."

FRAGMENT 2

"Quan vaig baixar els tres escalons vaig recordar que era al País Valencià. Feia un dia increíble! Em va venir a la ment l'avi parlant-me d'aquell paisatge de llimeres i tarongers, que es barrejava amb ametlers, garroferes i xicotets horts. Aquella terra vermella i fèrtil que daurava les olors de la seua infantesa. El romer i el fenoll, els pardalets picant la fruita a les figueres d'ombra perfumada. Tot el que fou virtual ara tenia una presència real i impactant davant meu. Buscava allò que l'avi m'havia explicat: un país d'un jardí sense límits. Però davant meu, a l'horitzó, hi havia una dotzena de grues pivotant sobre els esquelets d'edificis enormes. I un soroll llunyà de martells hidràulics"

FRAGMENT 3

"Vam arribar en poc més d'una hora. Vam baixar del cotxe i vam caminar cap a la plaça. Violeta em va passar la mà per l'esquena i em va besar la galta. Mentre caminàvem, intentava fixar la meua atenció en totes aquelles coses que el meu avi podria haver vist feia cinquanta anys: el campanar, l'edifici de l'Ajuntament... Buscàvem algú que ens pogués indicar on era el molí de Tort, però la plaça era buida"

FRAGMENT 4

Em vaig anar refent. Havia arribat el moment d'acomplir la voluntat de l'avi i li vaig demanar les indicacions a Rafel. - És ací al costat, però has de caminar un poc. Travessa tot el carrer de Sant Nicolau i, passant el carrer del Forn de Vidre, a mà esquerra baixes per la carretera del Molinar. Vés seguint el riu, et trobaràs unes quantes fàbriques antigues fetes pols i voràs aquella xemeneia intacta: és el molí de Tort.

Vaig seguir fil per randa les indicacions i mentre avançava per la riba del riu, em vaig trobar un edifici abandonat i reconquerit per la vegetació del voltant. On s'erigia aquella enorme xemeneia, em vaig aturar amb la capseta de l'avi.

Vaig llançar-hi les cendres. Allà descansaria el meu avi: a la ciutat on va nàixer dues vegades"

FRAGMENT 5

"Sí, de vegades som nosaltres mateixos els que cobrim la història amb un llençol de silenci. Com diu el vers de Mario Benedetti que encapçala el mur: "El olvido está lleno de memoria". Però no seré jo qui els jutge, ara sé que tots tenim les nostres contradiccions, secrets translúcids, sentiments de culpa.

Però algunes pedres es baden, s'erosionen. Hui, quan m'he sumat a molts de vosaltres, sostenint les fotografies dels meus pares, darrere de la pancarta del bloc de Familiars de Detinguts Desapareguts, he comprés que junts formem part de la roca indestructible de la memòria viva. Ells ja no hi són, però hi som nosaltres. I el seu record és el millor planter per a l'arbre del demà".

MAPA

FRAGMENT 1

"Aleshores, per la finestra, vaig poder veure per primera vegada el país del meu avi: allò no era un paisatge, era un espectacle conreat, l'anvers d'una mà oferint una benvinguda cultivada amb els soics del destí tatuats de tarongers florits. Segles d'agronomia contra dècades d'asfalt."

FRAGMENT 2

"Quan vaig baixar els tres escalons vaig recordar que era al País Valencià. Feia un dia increíble! Em va venir a la ment l'avi parlant-me d'aquell paisatge de llimeres i tarongers, que es barrejava amb ametlers, garroferes i xicotets horts. Aquella terra vermella i fèrtil que daurava les olors de la seua infantesa. El romer i el fenoll, els pardalets picant la fruita a les figueres d'ombra perfumada. Tot el que fou virtual ara tenia una presència real i impactant davant meu. Buscava allò que l'avi m'havia explicat: un país d'un jardí sense límits. Però davant meu, a l'horitzó, hi havia una dotzena de grues pivotant sobre els esquelets d'edificis enormes. I un soroll llunyà de martells hidràulics"

FRAGMENT 3

"Vam arribar en poc més d'una hora. Vam baixar del cotxe i vam caminar cap a la plaça. Violeta em va passar la mà per l'esquena i em va besar la galta. Mentre caminàvem, intentava fixar la meua atenció en totes aquelles coses que el meu avi podria haver vist feia cinquanta anys: el campanar, l'edifici de l'Ajuntament... Buscàvem algú que ens pogués indicar on era el molí de Tort, però la plaça era buida"

FRAGMENT 4

Em vaig anar refent. Havia arribat el moment d'acomplir la voluntat de l'avi i li vaig demanar les indicacions a Rafel. - És ací al costat, però has de caminar un poc. Travessa tot el carrer de Sant Nicolau i, passant el carrer del Forn de Vidre, a mà esquerra baixes per la carretera del Molinar. Vés seguint el riu, et trobaràs unes quantes fàbriques antigues fetes pols i voràs aquella xemeneia intacta: és el molí de Tort.

Vaig seguir fil per randa les indicacions i mentre avançava per la riba del riu, em vaig trobar un edifici abandonat i reconquerit per la vegetació del voltant. On s'erigia aquella enorme xemeneia, em vaig aturar amb la capseta de l'avi.

Vaig llançar-hi les cendres. Allà descansaria el meu avi: a la ciutat on va nàixer dues vegades"

FRAGMENT 5

"Sí, de vegades som nosaltres mateixos els que cobrim la història amb un llençol de silenci. Com diu el vers de Mario Benedetti que encapçala el mur: "El olvido está lleno de memoria". Però no seré jo qui els jutge, ara sé que tots tenim les nostres contradiccions, secrets translúcids, sentiments de culpa.

Però algunes pedres es baden, s'erosionen. Hui, quan m'he sumat a molts de vosaltres, sostenint les fotografies dels meus pares, darrere de la pancarta del bloc de Familiars de Detinguts Desapareguts, he comprés que junts formem part de la roca indestructible de la memòria viva. Ells ja no hi són, però hi som nosaltres. I el seu record és el millor planter per a l'arbre del demà".

ANNEX 3: Pressupost de l'autobús contractat.

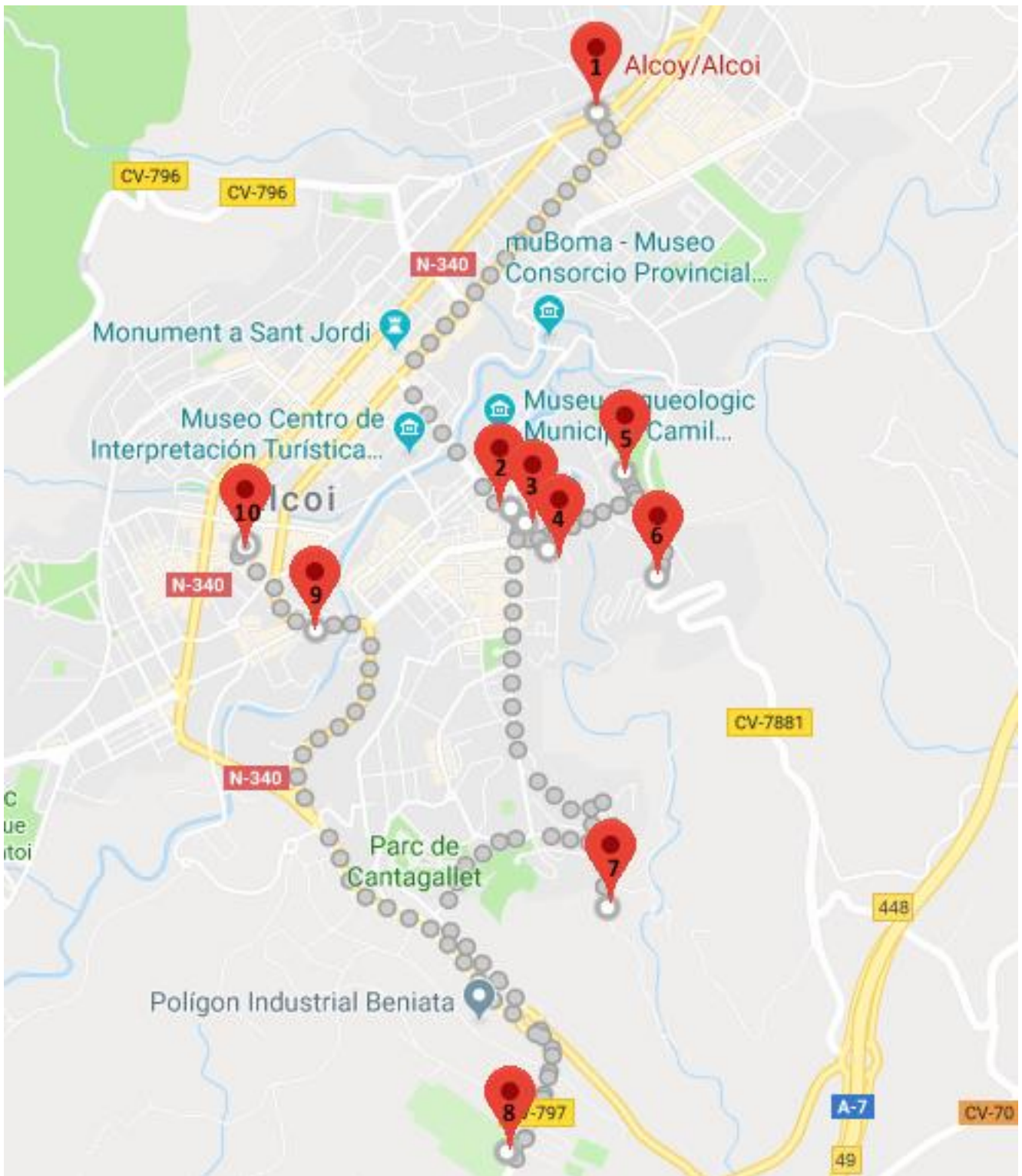
Per tal de calcular el cost real de l'activitat, hem entrat a la pàgina web de l'empresa d'autocars *Transvia*. En l'apartat de pressupostos, hem trobat les tarifes disponibles amb un gran ventall d'opcions que s'adapten a les necessitats de cada client.

Aquestes varien segons les hores de viatge, els quilòmetres, els serveis extraordinaris, etc.

Segons està planificat, l'autobús ens arregarà a l'hora prevista a l'Estació del Nord de València (carrer Xàtiva, 24) i a la tornada ens deixaria al mateix lloc. El preu final que ens surt, si calculem que necessitem un autobús amb capacitat per a 35 persones i amb un servei de 12 hores amb anada i tornada (200km), aquest és de **400 €**.

Aquest preu, clar està, és merament orientatiu, en cas de la realització de l'activitat faríem una cerca més acurada tot buscant la manera més econòmica per anar i tornar fins Alcoi.

ANNEX 4: Mapa d'Alcoi amb el recorregut de la ruta literària que estem treballant i amb les localitzacions on farem les parades.

ANNEX 5: Fotografia de l'Estació del Nord de València.

ANNEX 6: Fotografia de l'estació de tren d'Alcoi.

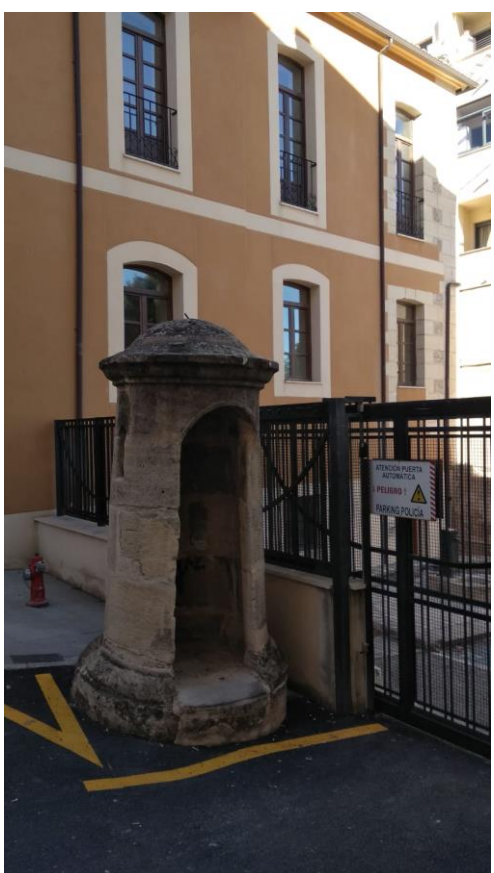
ANNEX 7: Fotografia de l'església arxiprestal de Santa Maria d'Alcoi.

ANNEX 8: Fotografia del Teatre Calderón d'Alcoi.

ANNEX 9: Fotografia de la coneguda escola de Ribera, actualment caserna de la Policia Local d'Alcoi.

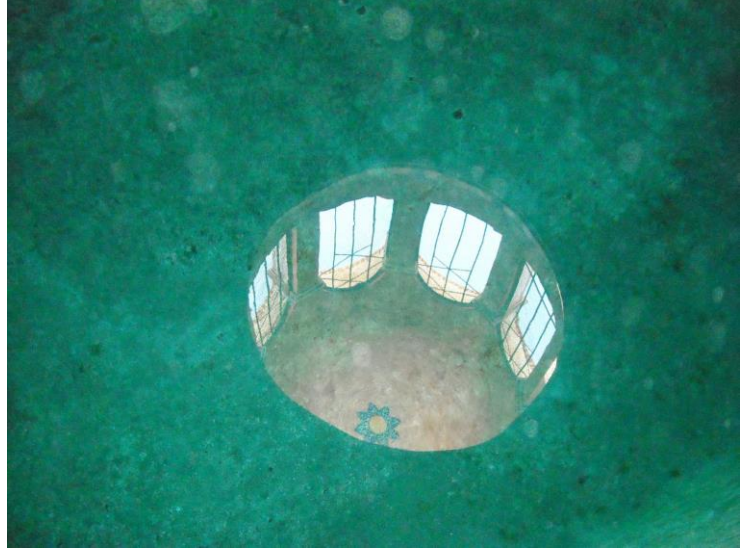
ANNEX 10: Fotografia de l'escultura *Faré vacances*, dedicada a Ovidi Montllor i feta per Antoni Miró.

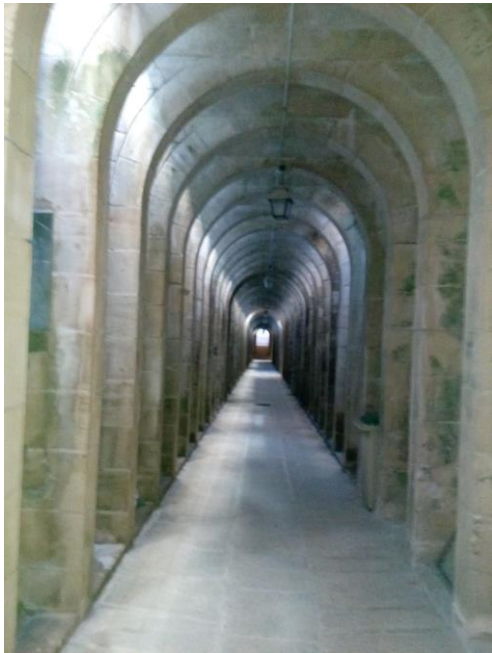
ANNEX 11: Fotografia de la casa on va viure Ovidi Montllor al carrer de Ribera d'Alcoi.

ANNEX 12: Fotografia del Molinar.

ANNEX 13: Fotografia del cementeri municipal de Cantagallet o Sant Antoni
Abat d'Alcoi.

ANNEX 14: Fotografia del Refugi de Cervantes.

Alcoi

Refugio de Cervantes

En Guerra Civil (1936-1939) la ciudad fue declarada objetivo militar, ya que tenía cantidad de empresas que fabricaban ropa y municiones para el ejército. Para hacer frente a los posibles ataques de la aviación enemiga se construyeron refugios subterráneos para procurar un sitio seguro a la población en caso de ataque. Al finalizar la guerra se habían conseguido terminar 9 refugios capaces de albergar a unas 16.000 personas.

La construcción del refugio del paseo de Cervantes finalizó en septiembre de 1938. Su interior un rectángulo de 80 m de largo por 50 de ancho podía albergar a 1.166 personas, y estaba destinado para dar cobijo a los niños del grupo escolar Cervantes y a la población civil que vivía en esa parte de la ciudad.

Durant la Guerra Civil (1936-1939) la ciutat va ser declarada objectiu militar, ja que hi havia moltes empreses que fabricaven roba i municions per a l'exèrcit. Per a fer front als possibles atacs de l'aviació enemiga, es van construir refugis subterranis per a proporcionar un lloc segur a la població en cas d'atac. Quan va finalitzar la guerra s'havia aconseguit acabar 9 refugis, capaços d'acollir unes 16.000 persones.

La construcció del refugi del passeig de Cervantes va acabar al setembre de 1938. El seu interior (un rectangle de 80 m. de llarg per 50 m. d'amplie) podia albergar 1.166 persones, i estava destinat a refugiar els xiquets del grup escolar Cervantes i la població civil que vivia en aquesta part de la ciutat.

During the civil war (1936-1939) the city was declared military objective, as it has a lot of factories of clothes and munitions for the army. In order to face the possible attacks of the enemy aviation some underground refuges were built as a security place for the population in case of attack. At the end of the war there were in Alcoi 9 refuges able to shelter 16,000 people.

The construction of this refuge ended in september 1938. On its inside a rectangle of 80 m long by 50 wide could shelter 1.166 people and it was used to host the children of the Cervantes school and the civil population of the area.

www.alcoyturismo.com

ANNEX 15: Fotografia del Centre Cultural Ovidi Montllor.

ANNEX 16: Graella i cançó model per tal de guiar l'activitat AA12.

Aquesta és la graella que els repartirem, on ens hauran de presentar la cançó que faran:

Títol	
Autors	
Tema	Memòria històrica
Estructura formal <ul style="list-style-type: none">• nombre d'estrofes i de tornades	
Estructura mètrica <ul style="list-style-type: none">• síl·labes per vers• tipus de rima	

Una vegada tinguen aquests elements clars. Passaran a la realització de la lletra d'una cançó imitant les d'Ovidi Montllor. A continuació vos deixem un exemple del que podria ser una cançó:

Banyat pel Mediterrani
Al sud del Principat
Amb cultura pròpia
I tot un poble estimat.

**Som un poble viu
Som un poble que mai no mor
Som un poble,
que camina decididament.**

Ací hem nascut
Ací estem creixent
Ací encara vivim
I ací sempre estarem.

Una cançó d'amor
Dirigida a la millor terra del món,
Ara cantem amb el cor ple de tendresa.

TORNADA

Venim de Castellò
Venim d'Alacant
Venim de València
Som del País Valencià

TORNADA (x2)

ANNEX 17: Fotografia dels autors de la ruta amb Feliu Ventura.

D'esquerra a dreta, en la fotografia apareixen: Samuel Fenollosa, Núria Perelló, Feliu Ventura (autor de *Com un record d'infantesa*), Guillem Cano i Mercè Cantó.

